

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 10 januari 2008

Mål nr

Ö 5203-06

KLAGANDE

AK

Ombud: Advokat CA

MOTPART

DS

Ombud: Advokat GB

SAKEN

Förordnande av bodelningsförrättare

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut den 1 december 2006 i mål ÖÄ 6527-06

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

AK förpliktas att ersätta DS för rättegångskostnader i Högsta domstolen med tjugofyratusenfemhundra (24 500) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AK har yrkat att Högsta domstolen skall bifalla hennes talan om förordnande av bodelningsförrättare och förplikta DS att ersätta henne för hennes rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

DS har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

AK och DS har tidigare varit sambor. Förhållandet upphörde genom att de

flyttade isär, något som enligt DSs oemotsagda uppgift skedde vid månads-skiftet augusti/september 2003. Frågan är nu om det skall förordnas en bodelningsförrättare med uppgift att fördela samboegendom. För att kunna avgöra den frågan har Högsta domstolen att ta ställning till DSs invändning att AK har framställt sin begäran om bodelning för sent.

Frågan om AK har begärt bodelning i rätt tid

När ett samboförhållande upphör av annat skäl än att samborna ingår äktenskap med varandra, skall på begäran av någon av samborna samboegendomen fördelas mellan dem genom bodelning. Begäran om bodelning skall framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. (8 § sambolagen, 2003:376). Den som påstår att han eller hon har begärt bodelning inom ettårsfristen får vid tvist normalt anses ha bevisbördan för sitt påstående (jfr bl.a. justitierådet Muncks tillägg i rättsfallen NJA 1993 s. 302 I och II samt Eriksson, Den nya familjerätten, 8 uppl. 2006, s. 55).

Lagen anger inte hur en framställning skall vara beskaffad, och det ställs följaktligen inte några formkrav på framställningen. En skriftlig underrättelse kan typiskt sett vara det mest lämpliga sättet att säkra bevisning om underrättelsen. Men muntliga framställningar och även konkludenta handlingar kan få rättsliga verkningar.

De närmare kraven på framställningen bör bedömas mot bakgrund av

lagstiftningens syfte. Tanken med ettårsfristen, som saknade motsvarighet i 1987 års lag om sambors gemensamma hem, är att öka förutsebarheten för samborna och ge dem en möjlighet att bedöma sin ekonomiska situation efter upplösningen av samboförhållandet och planera för framtiden. Lagstiftarens utgångspunkt har varit att en begäran om bodelning som regel framställs i nära anslutning till att förhållandet upphör. En frist innebär dock minskade möjligheter att ta hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet, och i syfte att undvika stötande resultat har lagstiftaren inte velat sätta fristen för snävt. (Prop. 2002/03:80 s. 35 f.)

Det bör också vägas in i bedömningen att en bodelning inte – så som enligt huvudregeln vid äktenskapsskillnad – är nödvändig för en avveckling av parternas ekonomiska mellanhavanden efter ett samboförhållande. De tidigare samborna kan välja att dela upp egendomen utan att genomföra en bodelning, när båda är överens om vad var och en av dem skall ta med sig när de flyttar isär (jfr prop. 1986/87:1 s. 258).

Mot den nu angivna bakgrunden bör det ställas höga krav på tydlighet vid en begäran om bodelning. Tillåts situationen vara oklar motverkar det syftet att tidigare sambor efter en begränsad tid skall kunna överblicka sin ekonomi. Det måste också göras en klar skillnad mellan bodelning i rättslig mening och en fördelning av mer formlös natur, liksom det kan finnas anledning att skilja bodelning som ett familjerättsligt förvärv från förvärv av egendom på allmän civilrättslig grund. Även om det inte i rättstillämpningen bör införas

något oeftergivligt krav på att själva ordet bodelning används, måste en framställning för att fylla sin funktion åtminstone ha ett sådant innehåll att mottagaren inser eller borde inse att den innefattar ett rättsligt anspråk på en formaliserad fördelning av samboegendom enligt sambolagen. I praktiken torde detta leda till att det främst blir fråga om skriftliga eller muntliga underrättelser, eftersom kravet på tydlighet av detta slag mera sällan kan uppfyllas genom ett konkludent handlande.

I det nu aktuella fallet får det anses framgå att parterna under det första året efter samboförhållandets upphörande fördelade en stor del av samboegendomen utan att det skedde i formen av en bodelning. Vad som återstod synes enbart ha varit att fördela vinsten efter försäljning av den gemensamma bostadsfastigheten. I den delen pågick vid utgången av ettårsfristen fortfarande diskussioner som inledningsvis torde ha skett med utgångspunkten att det skulle ske en mer formlös fördelning också av denna egendom. Att döma av parternas skriftliga meddelanden var det först i slutet av september 2004, när ettårsfristen alltså hade löpt ut, som diskussionerna om fördelning av vinsten intensifierades. Med hänsyn till möjligheten att göra en formlös fördelning kan inte diskussionerna i sig eller fördelningen av annan egendom ses som led i en påbörjad bodelning eller föranleda slutsatsen att DS däri uppfattat eller borde ha uppfattat en begäran om bodelning från AKs sida.

Mot denna bakgrund finner Högsta domstolen att AK inte har visat att hon begärt bodelning senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde.

Frågan om DS har avstått från att göra invändning om att bodelning inte har begärts i rätt tid

AK har gjort gällande att DS genom att inlåta sig i förhandlingar om fördelning av vinsten från bostadsförsäljningen har förlorat möjligheten att invända att bodelning begärts för sent.

Följden av att en begäran om bodelning inte framställs i rätt tid är enligt sambolagens motiv att någon bodelning inte kommer till stånd, vilket kan innebära att den ena parten förlorar sin rätt (prop. 2002/03:80 s. 35). Motivuttalandet synes närmast få så förstås att en part som inte iakttar ettårsfristen förlorar sin rätt att ensidigt genomdriva en bodelning. De skäl som ligger bakom fristen – alltså en tidigare sambos intresse av att inom rimlig tid kunna överblicka sin ekonomiska situation – hindrar däremot inte att parterna frivilligt enas om att reglera sitt rättsförhållande genom bodelning, också då ettårsfristen har överskridits. Av detta får anses följa att en sambo med rättsliga verkningar kan avstå från att åberopa att fristen inte har iakttagits och att ett sådant avstående kan ske också konkludent genom ett visst uppträdande eller handlande från sambons sida. I linje med det tidigare anförda måste dock även i denna situation höga krav på tydlighet upprätthållas för att syftet med ettårsfristen inte skall gå förlorat på detta sätt. En sambo kan anses ha avstått från att åberopa ett överskridande av fristen bara om det står klart att den sambo som begär bodelning har haft fog för att uppfatta situationen så.

I förevarande fall framgår det att parterna efter utgången av ettårsfristen och även sedan AK senast i januari 2005 uttryckligen begärt bodelning fortsatt

sina diskussioner om en fördelning av vinsten från bostadsförsäljningen.

Kontakterna har dock följt på de diskussioner som efter vad som tidigare konstaterats närmast varit inriktade på en formlös fördelning av vinsten. Och även om diskussionerna alltmer förts i termer av juridiska rättigheter och gradvis har övergått i konkreta ekonomiska erbjudanden från DSs sida byggda på en hälftindelning, innehåller parternas skriftväxling inte någon tydlig övergång till en fördelning i form av bodelning.

AK kan därmed inte anses ha visat att DS har avstått från att åberopa det förhållandet att hon överskridit ettårsfristen för att begära bodelning. Därmed finns det, såvitt framkommit i detta mål, inte förutsättningar för en bodelning. Överklagandet kan därför inte vinna bifall.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Leif Thorsson, Severin Blomstrand, Ann-Christine Lindeblad, Kerstin Calissendorff och Gudmund Toijer (referent)

Föredragande revisionssekreterare: Ralf Järtelius